

1.4. 2009

Kestävän kehityksen toimikunta

Itämeren suojelun sosioekonomiset vaikutukset

Markku Ollikainen

Ympäristöekonomian professori
Helsingin yliopisto, taloustieteen laitos

1. Tausta

- Suojelun sosioekonomiaa: tietoja kansalaisten arvostuksista ja suojelun kustannuksista tuotetaan lisääntyvästi
- Näillä tiedoilla on suuri merkitys myös suojelupolitiikan suunnittelulle
- Suojelupolitiikka (toimenpideohjelmat) on tämän esityksen kohteena
- Esitän ja perustelen kolme kriittistä näkökohtaa Itämeren suojeluun ja Suomen vesiensuojelupolitiikkaan

1. Itämeren valtioiden suojelupolitiikka ontuu pahasti

ei ole halua tai taitoa luoda sellaista
Itämeren suojelusopimusta, jota
kaikkien maiden kannattaa noudattaa

Sitovan suojelusopimuksen ongelma

Itämeren suojeluongelmien ydin:

- Yhteisomistusresurssi, jonka pilaamisesta osa hyötyy, osa kärsii
- Haitankärsijöiden puhdistuskustannukset suuret, pilaajien taloudellinen kehitystaso on alhainen
- Myös suojelusuosituksista koituvat hyödyt ja haitat jakautuvat epätasaisesti

Seuraus: on vaikea saada aikaan sitovaa sopimusta kuormituksen rajoittamiseksi

- Vapaaehtoisia suosituksia parempaan ei ole päästy

Taloudellinen sopimusstrategia

1. Maa ei allekirjoita sopimusta
Omat toimet kalliit (ei nettohyötyä), eikä toisten toimista koidu maalle merkittävää hyötyä
 2. Maa allekirjoittaa, mutta ei noudata sopimusta
Maa hyötyy siitä, että toiset maat saadaan suojelutoimiin ja säästää samalla omissa kustannuksissaan
 3. Maa allekirjoittaa ja noudattaa sopimusta
Maa hyötyy omista ja toisten suojelutoimista
- Opetus:** Sitovan sopimuksen aikaansaaminen edellyttää, että luodaan **mekanismi** tasaamaan suojelun kustannukset ja hyödyt maiden kesken

BSAP – hyvä suositus? esimerkkinä rehevöityminen

1. Kustannustehokkuus

- BSAP 1,5 mrd USD kalliimpi kuin kustannustehokas ratkaisu
- Fosfori: Puola, Liettua ja Venäjä kantavat merkittävästi muita suuremmat rajakustannukset (alhaisimmat: Ruotsi, Saksa ja Tanska)

2. Oikeudenmukaisuus

- Suhteutettuna BKT:hen Viro, Latvia, Liettua, Venäjä ja Puola kantavat suurimman taakan
- Ei mekanismeja hyötyjen ja kustannusten tasaamiseen

Miksi köyhimmät maat noudattaisivat sopimusta?

2. Suomen vesien suojelupolitiikan painopisteet ja sisältö arvioitava uudelleen

Maatalouden ympäristöpolitiikka tehoton; puhdistamattomat yhdyskuntajätevedet ovat valtion suojeluksessa

Maatalouden ympäristöpolitiikka

- Toivotun 30% vähennyksen sijaan ravinnehuuhtouma pikemminkin kasvaa - miksi?
- **Ohjauskeinojen teho** (huuhtouma arvioituna 1995 viljelypinta-alalla ja pellonkäytöllä)
 - P laskenut, N kasvanut (typpilannoiterajaa nostettu)
- **Politiikan ongelma**
 - Viljelypinta-ala ja pellonkäyttö dominoivat huuhtoumaa, mutta maatalouden ympäristöpolitiikka ei ota sitä huomioon
 - Pinta-alatuet (myös ympäristötuki) kasvattavat viljelypinta-alaa
 - Tuki ei kohdennu huuhtoumaherkimmille alueille

Johtopäätös: Tarvitaan taitoa muotoilla taloudellisesti järkevää politiikkaa

Yhdyskuntajätevedet

- Suomi ei puhdistatyyppä EU:n direktiivin mukaisesti (vaan paljon vähemmän)
 - Perustelu: ravinteiden pidätyminen sisävesiin laskee ”riittävästi” Itämereen tulevia ravinteita (ei väliä mitä järville tapahtuu, vrt. Saimaan leväkukinta)
- Suuri ongelma vesipolitiikan legitimitetille:
 - Kustannustehokkuus ei toteudu
 - Epäoikeudenmukainen viljelijöitä kohtaan
 - Epäoikeudenmukainen sisävesillä asujia kohtaan
 - Epäoikeudenmukainen mökkiläisiä kohtaan

Johtopäätös: Tarvitaan perusteellinen yhdyskuntajätevesipolitiikan reformi

3. Pohjanlahti on meripolitiikan ja – tutkimuksen periferiaa

Pilaavatko Suomi ja Ruotsi Pohjanlahden?

Löysä merensuojelupolitiikka

- Ravinteiden puhdistus:
 - Vaatimukset Pohjanlahdella alhaisemmat kuin Suomenlahdella sekä Suomessa että Ruotsissa
 - Pohjanmaalla kärjistynyt lannan fosforiongelma
 - Helcom: Selkämeri rehevöitynyt
- Pohjanlahden tutkimusohjelma tarpeen